

ВАРІАТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Дослідження поняття варіативності в мові постійно знаходиться у центрі уваги мовознавців. Проблема варіативності мови стала об'єктом активних лінгвістичних досліджень таких вчених, як Е. Кроч, Ч. Янг, В. Вольфрам, Дж. Мілрой та ін. Останні роки свідчать про значний ріст у вивченні мовної варіативності.

В. Вольфрам зазначав, що вчення про мовну варіативність є центральним у вирішенні фундаментальних проблем лінгвістичної теорії. Варіативність виявляється на всіх рівнях мовної комунікації – від власне володіння засобами різних мов, а саме використання одиниць тієї чи іншої мови залежно від умов спілкування, до усвідомлення мовцем припустимості різних варіантів, що належать одній мові. Особливо очевидною варіативність є на лексичному рівні, найбільш відкритому до нових запозичень, хоча вона достатньо часто виявляється й на інших мовних рівнях [5, с.12].

В наш час англійська мова стала провідною мовою у світі. Її поширення призвело до того, що нею розмовляють як першою 375 мільйонів, а кількість мовців, для яких вона не є рідною, майже в 4 рази перевищує її носіїв [1, с. 380]. Все це сприяло виникненню нового напрямку у лінгвістиці під назвою World Englishes, який почали розробляти ще в ХХ столітті американські професори Б. Качру та Л. Сміт. Першим, хто зробив спробу графічно зобразити модель варіантів англійської мови, став Р. Квірк. Його модель “двох кіл” вважають найконсервативнішою з історичної точки зору. До внутрішнього кола, яке отримало назву “Core English” (ядро англійської мови), дослідник відніс британський і американський національні варіанти англійської мови, а до зовнішнього, яке отримало назву “Periphery English” (периферія англійської мови) – всі її інші варіанти [3, с.5]. Наступниками Р. Квірка у зображенні варіантів англійської мови вважають Т. Мак Артура і М. Горлаха, кожен з яких сконструював власну модель у вигляді “колеса”, основу яких склав принцип мовної ієрархії.

Б. Качру запропонував власну сучасну поліцентричну модель історичної репрезентації трьох основних типів варіантів англійської мови, яка отримала назву “трьох концентричних кіл”. До варіантів “внутрішнього кола” вчений відніс англійську, яка була рідною мовою для іммігрантів, які привезли її до Північної Америки, Австралії та Нової Зеландії, де вона вважається рідною мовою для більшості її носіїв. Варіанти “зовнішнього кола” функціонують у країнах, в яких англійська

здобула статус другої офіційної мови внаслідок експансії Великою Британією Азії та Африки, а до складу варіантів “кола, що розширюється” належать країни, в яких англійська мова не відіграє жодної історичної чи політичної ролі, проте широко використовується для міжнародного спілкування [1, с. 376].

Намагаючись уникнути винятково географічного й історичного підходів до зображення різних варіантів англійської мови у вигляді “концентричних кіл”, Е. В. Шнайдер сконструював власну динамічну модель постколоніальних варіантів англійської мови, основу якої склали соціолінгвістичні концепти, що пов’язані з особистісною діяльністю мовців [4, с. 240].

Отже, мова як функціональна система є динамічною й перебуває в стані постійного руху. Наслідком мовної еволюції є притаманна мові варіативність мовних одиниць, яка водночас постає як закономірний прояв змін, що відбуваються у мові. Причини появи варіантних форм зумовлюються як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками розвитку мови. Із соціолінгвістичної точки зору варіативність мовних знаків залежить як від соціальних характеристик носіїв мови, так і від ситуації мовленнєвого спілкування. Підсумовуючи, можемо визначити варіативність мови як її здатність у процесі еволюції створювати конкуруючі засоби вираження на всіх рівнях мовної структури: фонетичному, морфемному, лексичному, синтаксичному, стилістичному – під дією внутрішніх і зовнішніх законів розвитку мови.

Література

1. Kingsley B. *World Englishes* / Bolton Kingsley // *The handbook of world Englishes. Chapter 15. World Englishes today.* – 2008. – P. 367–396.
2. McArthur T. *Concise Oxford companion to the English language* / T. McArthur. – Oxford, UK : Oxford University Press, 2005. – P. 96–102.
3. Quirk R. *The English Language in a Global Context* / R. Quirk // *English in the World* / [Quirk and Widdowson (eds.)]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – P. 1–6.
4. Schneider E. *The dynamics of New Englishes: from identity construction to dialect birth* / E. Schneider // *Language.* – 2003. – Vol. 79. – No. 2. – P. 233–281.
5. Wolfram W. *Variation and Language, an Overview* / W. Wolfram // *Encyclopedia of Language and Linguistics.* – 2nd Edition. – 1993.